

Litterär Tidning.

N:o 7.

Onsdagen den 23 Januari.

1839.

Inez de Castro.

Camoens. III, 118—134.

Alfonso, prydd af segrens kransar, ilar
med fröjd och jabel till sitt fosterland,
och andra segrars krans, när striden hvilar,
sig hämta vill för fredlig bragd hans hand,
då, fasans syn, af ödets hvästa pilar
ett offer nåddes, som från dödens strand
togs upp i dagen, att till drottning krönas.
Mer, efterverld! ej slika öden rönas.

O kärlek, du som menskohjertan tvingar
allt under okets tunga jern, du blott
är skuld dertill, du hemme ofärd bringar,
som om hon stolt ifrån ditt altar gätt.
Det sägs, du Gud med purpurstänkta vingar,
att tårar aldrig på ditt hjerta rådt,
att grym tyran, du ej för någon ömmar
och endast gläds, när menskoblodet strömmar.

I fredligt lugn du sköna Inez bodde
och af din ålders ljusva frukt du njöt
och blind och säker på den drömverld trodde,
hvars prakt och stolthet ödets nederbröf.
Den blomsterverld, som i Mondego grodde,
sitt doft, sin fägring för ditt öga gjöt,
då älskarns namn du lärde berg och dalar
och äng och skog och lundens näktergalar.

Ett återljud det var af ljusva minnen
af dig, som dvaldes i din furstes barn,
ty städs din bild inför hans tjusta sinnen
hans kärlek trollade, en trogen, varm
i nattens dröm, när stjerneljus J brinner,
i tankens verldsrund under dagens larm.
Hvart tanken räckte och hvart ögat vändes,
af glade svärmar Inez igenkändes.

Han hvarje annan kärleksbrand förskjuter,
hur skön dess bild, hur furstelig dess börd
Ej Amor sjelf till andras barm sig sluter,
när nyss af en hans kärleks böن är hörd.
Kvast käns den kärleksfröjd, som sonen njuter,
af kloke sadren, som ur villan förd
af folkets mummel, på dess rykten aktar
och nu förstår hvad sonen eftertraktar;

när han vill Inez bort från livet taga
och från sin son, den hon med kärlek band,
I blod allena, tror han, han kan tvaga
den fläcken bort och släcka sådan brand,
Hvad raseri lät honom klingen draja,
det skarpa värn, som i hans hjeltehand
förr Morer slagit, — och det vildsunt gömma
i Inez' hjerta, ack! det milda, ömma.

Nu släpas han af råa bödelsmänner
till Kungen, nu till ömkun först bevekt,
men snart med skäl, de bästa som han käunner,
han lockar folket, af hans talkonst smekt,
att dödsdom fälla. Sorgen Inez bränner;
för barn och maka är dess hjerta vekt.
Ej för sin skuld, för deras blott hon beder,
beveksamtal med klagostämma redar.

Med tårar hon de klara ögon vänder
Till himlens blänkande krystallehof,
de klara ögon, ty de mjälla händer
ät bödelns bojor förr hon tvungen gaf,
och när hon blicken sen på barnen sänder, —
dem nu hon fruktar, när hon lagts i gräs,
man öfvergifver, — till den Grymmes hjerta
hon gjuter ut sin ömma modersmärta;

"Om vilda djur, som danats af naturen
till grymhetsdrift, till blodigt rofbegär,
om och de foglar, som i lustazuren

de granna vingars par till rofjagt bär,
Sig visa ömma, om af vilda djuren
för späda barn hvargett dock ömhet när,
mot Ninus mor, det sägs, de vist sig fromma
och mot de tvillingar, som byggde Roma.

(Forts.)

Litteratur.

Törnrosens Bot. Ny försättning. Stockholm. 1838.
VIII—XI Bandet.

(Forts. fr. föreg. Nr.)

Godolphin är en högst underhållande comedi mest på rimmade Alexandriner, hvilka sednare genom sin ledighet, smidighet och egena comiska klang bewisa så väl öfvers magt öfver den rimmade versen som Alexandrinens lämplighet för comedien. En Abbe, Durez, en luf, söker med tillhjelp af en advokat och två domesiker Godolphin och Espinette aflocka de tre bröderna Beaumanoir ord och gerningar, hvarigenom de skulle bryta mot wilkoren för deaas egnde af hvar sitt årfdt flott, som skulle fullfalla deras morbror i fall de förlorade dem. Den ena skulle nämligen hata menniskor, den andra quimor och den tredje hästar. Durez uppspanar, att wilkoren är brutna. Dock upptäckes vid domstolen, att Durez ej är morbror utan Godolphin, hvilken later bröderna behålla sina gods. Ninon L'Enclos åskar här Henry, men denna Aspastas medvetna fullkomlighet och örkonseling främder den konstlös Henry. I noter utvecklar förf. originalt Ninons verdhistoriska berydelse. "Religionens friheten fäktade i Europa sin segerkamp vid begynnelsen af 1500-talet. Friheten i seder låt sin upptakt höras vid medlet af 1600-talet. Och vid slutet af 1700-talet bröt den politiska friheten in. Luther — Ninon — Napoleon utgöra helswa charakterfysionomierna för trenne slags revolutioner, eller för lohandet af tre slags bojar: Religionens, Sedernas och Politikens. Hvarje ung sak — sitt första heita upphof — i sitt energiska begär att komma ut i sin bana, i sin rigtning — slår manligen långt öfver på andra sidan om sitt eget mål. Så gick den gryende idéen om la liberté des moeurs ända bortöfver till libertinage moral. Om detta är Ninon de Lenclos' punkt, så har dock åsven detta öfverflag sitt intresse." — Skaldens Matt. Han sildrar sin Seepis. "Min själ var i ångest, mitt sinne i sorg. Grånslösa frågor stod upp och twifvel omhvärde mig. Ljusvet, verlden, ewigheten, tiden — alt far i qual och wanmak vid sidan af min bidd. Ingenstådes fammarhang. Och glädje? Ingen. Konstens spigelser hugsvalade icke mitt hjerta. Deß form att vara är ju icke rät? i ständiga slingringar går deß sätt, falshet är deß andedrägt, och gift deß bottan?" Då hördes en röst, bedjande välia mellan disharmoni och harmoni, syfta och lammsinne. Han walde det sedanre, sck frid. Verldens lopp fortsor att vara detsamma. Skalden blott "måla de." Men jag fortsor att vara den jag är och warit: intet. Jag mälan blott. Gud, detta är min sista bön till dig; låt mig få väsna och dö, som andra." — Den som har frid i sitt ure kan lugn mäla hvad han ser, men och gifva allt, åsven det oroligaste, säng af frid och försning; men blotta kyrkan, utan lammsinne, mälar ej lugn, utan ger fria fantasier, colosal fragmenter, förmande scener, skakande, underbara, men ej innehållande försning. Är detta mening? —

Friherrinnan är ett brev, hvar i denna försvarar sin kärlek till sin hund. Hunden hade nämligen warit hennes dotters lekkamrat och var den enda warelse, som åskade med trohet den fula friherrinnans person, då andra blott åskade hennes talenter. — Skallnoras War är en ryslig berättelse ur folklivet, gråslig som någon ny fransz roman, uppföst som ofta de, men med aning om försning. En fotvandrar gör på vägen bekantskap med en wacker bondsticka, Brita, som hörde till gwarn. Sedan blir han i gwarn obehärskt vitne till ett samtal mellan mjölnaren och Jan Carsson, hvilken söker köpa den förra till vitne, det hans swäger Mathis med Brita åshändt hans syster lisbet, hvilken anklagelse skulle ha till följd att han finge hemmanet. I öfre lofset lyftas han den insomnade flickan från faran att krossas af wattenhjulet, söker att genom hysningar till den förvandlade utröna om hon wore mörderkan; klär sig i hennes kjortel, väcker såsom den asidnes våtnad genom tal till mjölnaren och Jan strid mellan dem. Sedan will han wid en ság rädda Brita, som sågades af Jan till krömmen, hvarigenom han ville twinga henne att ei vitna mot honom, men måste fasthålla sig på en pale midt i floden, när spången nedrasade, och åse huru Jan fastband flickan vid en stock som sagades och huru hon närmade sig mer och mer sågblader, hur Jan nedramlade och dog, tills en fogel nedmatade en sticka, som komfägen att stanna och flickan att räddas från sondersägning. Den spåning, hvaru fruktan för bådas lif sätter kloren, är pinande som åsynen af Frollo på blyrannan. Slutligen hoppar fotvandraren ned, räddas, får upplysning af flickan att Jan verkligen gjort försök mot syskons lif, men ej torde lyckats; att hon eruade flytta från Mathis, full väsiva sig kläder, för att slippa den asidna matmodrens. Fotvandraren sager: "Hvarifrån det är du till väsven! Skall få turkiskt i ödt, det wet jag. (Af fastman) Men — du wille ju också hafva blått? var det icke så? — Se här" — hvilka ord är epigrafen. —

(Forts.)

Handbok i Romerska litteraturens historia af C. J. Lénström. Örebro, Lindh. 1838, 156 s. Kr.

För hvar och en den sanna bildningens mån, som i Romarnes klassika språk och deß studium åskar något annat än ordboken, grammatican och phraseologien måste en handbok, som lemnar en öfversigt öfver helswa den Romerska litteraturens innehåll, värde och beskaffenhet, billigtvis väcka en litlig uppmärksamhet. Det har länge warit en ofta yttrad klagan, att våra Gymnasier och Universiterer wore i hrist af ett arbete, som i fortet till ett helt sammansattade den nyaste så väl kritiska, som æsthetiska forskningens resultater, beträffande hela denna litteraturs utveckling och beskaffenhet. Eschenburgs handbok och företale till Lindbloms lexicon — de enda hjälpernedel, Swenska ynglingar förut haft att tillgå — lära väl näppeligen i ofwanlämndt afseende motsvara nutidens fordringar. Debutom måste på en tid, då de gamla språkens studium ei warit utan sina wedsakare, en serdeles vigt läggas på helswa denna litteraturs innehåll, oddliga skönheter och humanistiska företeäden, och alltså den rent litterära sidan ej undanträngas af den grammatisch-philologiska, utan fast mera höjas till lika rang och värighet med denna sednare.

En sådan åsigt tillkännagiswer förf. sief i företale och

görar tillika, att han vid arbetets föregående blifvit upp-muntrad af Prof. Lönnros. Vi lata honom helsl berätta den plan och method, han följt vid bokens affattande:

„Sjelfwa grundläggningen togs ur Bernhardys Grundsäss der Römischen Litteratur, Halle 1830, ett lärdt och skarpinnigt, ehu med all sin grundlighet med en wiss grumlighet bekräftadt, arbete. Alla resultaten, som i detta arbete finnas nedlagda, har jag fölt att öfverlyfta på ett klart och genomstöttigt språk. Derwid har jag åsven rädsrägt följande arbeten: Bährs Geschichteder Röm. Lit. Zw. Amt. Karlsruhe 1832, ett arbete, fullt af data och osmält eruditio; Krauses Gesch. d. Röm. Lit. Erste Abschnitt. Berl. 1835, som blot hinner framkasta den modificationen af den obewisliga hypotesen, att Romes litteratur utgått från ett stort national-epos, att Niebuhr borde i stället hafta antagit historiska folksänger säsom den första grundläggningen för den Romerska Litteraturen; Schoells Histoire Abrégée de la Lit. Röm. Paris 1815. IV. T., som särdeles gifvit intressanta upplysningar om Italiens äldsta folkvandringer och Latiums språkmonumenter; Charaktere der wörnehmsten Dichter aller Nationen. Leipzig. 1792—1803. I.—VIII. T., innehållande lyckade litterära porträtter af Romes första poeter, målade af Mandu och Jacobus i klara färger, ej i de dunkla phraser, som efter Kant ofta blefvo häftingarna för tyf wetenskaplighet; Wachlers Handbuch der Gesch. d. Lit. Epz. 1822. I Th. s. 174—284, och Eichorns Gesch. d. Lit. Gött. 1828. Zw. Amt. I B. s. 347—463, båda grifvor af litterä-historist lärdom. — Vid den inledande framställningen af Romes världshistoriska och nationella charakter Religion m. m. har Förf. rädsrägt den oddlige Hegels i Philosophie der Geschichts. Berl. 1837. s. 289—352, Ästhetik 2 Th. s. 116 o. s. och Phil. der Religion 1832. 2 Th. s. 128—148, uttalade förvaritade, men kanste något för oblidna åsifter. —”

(Forts.)

Den politiska litteraturen i Frankrike börjar alltmera dra sig tillbaka från dagens frider och höja sig till en ständpunkt, från hvilken den kan med mera lugn och sjelfständighet betrakta och intreda tiden's viktigare frågor. Vi kunde uppgifta flera af Frankrikes särskilda historiska och politiska skrifställare, som både inom och utom sitt sänderland vunnit ett förtjent anseende. Bland den politiskt-historiska litteraturens alster under de sednare åren intager ofwanansförra arbete ett utmärkt rum. Detta werk synes of wara af så högt värde, att man genom dessamma lätteligen kunde förledas att alldeles för högt uppskatta fransmannens närvärande historist-politiska bildning, om man icke på hvarje sida af boken erinrades, att Förf. genom födsel, bildning och funnelag till hälften wore att räkna bland Germaniens söner. I sanning, blott en lärd, som med tyf grundlighet, samvätsgrannhet och forsknings-

sinne förenar fransmannens politiska erfarenhet, praktiska bib-ning, klara öfverblick, sinnrika omdöme och smakfulla framställingsätt, kunde inom det inskränkta rummet af tre volymer och på ett sätt, som är lämpadt för disertanten sika väl som för viceréfysmannen, schildra alla de moraliska och politiska systemer och rörelser, som efter wetenskapernas återupplifvande följe på hvarandra, tillika med de politiska och litterära charakterer, som under denna stora tidrum spelat en rölez, blott en genom begge dessa nationers litteratur bildad kritis-kskällare kunde på ett så grundligt och opartiskt sätt bedöma re-formationen och reactionen efter deras orsaker och verkningsar, samt sälla så tråffande omdömen öfwer tyfva nationens historia, författning och anda; blott en genom världserfarenhet icke mindre än genom diupa historistiske studier bildad författare kunde så ådagalägga den engelska revolutionens tendens och den en-gelska författningens wisede, så uppfatta egendomligheten i den americanfa revolutionen och detta lands tillstånd, så fram-ställa den fransyska revolutionens orsaker och verkningsar. En nation måste i sanning hafta glömt konsten att läsa, om den, i egandet af ett sådant arbete, kan blixta stillastående i sin politiska bildning.

Nedan i början af arbetet uppgifwer Förf. ett på en gång moraliskt och politiskt ”axiom”, till hvars skyrkande han ämnar framställa både facta och doctriner; ja hela hans bok är just skrif-ven för att befästa des sanning, och vid arbetets slut åter-kommer han till detsamma. Denna sats, ”hvilken skulle bewisas”, lyder sålunda: ”Intet politiskt framstridande är onödvändigt, eller ens möjligt, om det icke är en naturenlig följd af ett moralist framstridande.” (Sil n'est amené naturellement et fatallement par un progrès moral.). Den-na tanke är väl icke ny; quid prosuat leges sine moribus! är en gammal sentens och åsven Rousseau påstår: Tant qu'on voudra séparer la politique de la morale on n'y entendra rien. Men det betyder litet, om detta axiom är gammalt el-ler nytt; det väsendliga ligger uti att känna des fruktbarande sanning, och det är ett berömvärd företag att lägga sanningen för dagen; att bewisa den, och genom facta bewisa des gil-tighet och helsamma följer; att för den söka nya sanetio-ner och nya svid uti historiens och samhällslifvet wittnesbörd.

Det är en sådan slutypunkt Förf. har i sigte; han tillkän-nigfer det genast i förordet och utpekar der tydligt det mål han ställt framför sig, den metod han will följa för des upp-nämnde, och de resultater, hvartill han hoppas att komma.

Det ligger något sublimt (på en gång stort och sköt) i detta företag, och det är en förtjensk redan att hafta fattat en sådan plan. Men ufsändander deraf är svårt och kräfver en hög formäga. Då philosophien här domineras historia och systemet de sersilda facta, så är fara närbö att utvecklingen sundom kan blixta trugad, och vi öfverlemlna åt den öfver-lägsna talenter att afgöra i hvilka puncter, Förf. kan befin-nas säsua ”sous l'empire d'une préoccupation”, säsom en granskare annäkt.

Då Nef. blott hunnit göra en flyktig bekantskap med det intressanta arbetet, har han vid nedskrifvandet af desa rader rädsrägt Allg. Zeitung samt Bibliothèque uni-verselle de Genève. Recensenten i den sednare tidsskriften,

som dock kände blott de två första delarna af boken, har mot arbetets plan och framställda åsikter gjort åtskilliga anmärkningar, som vi hwarken våga ogilla eller understryka. En fullständigare exposé af boken lemnas i *Mittermeiers och Sachariä Zeitschrift für Rechtswissenschaft und Gesetzgebung* Bd. X. s. 457 — 461.

Efter denna bekantskap med förf. torde läsaren önska uppgift på hans öfriga arbeten. Vi känna blott följande:

*Histoire universelle de l'Eglise chretienne**, 4 vol. 8:o 28 fr.

*Histoire generale du Christianisme**, 4 vol. 8:o.

Système de l'école d'Alexandrie et coup-d'œil comparatif sur l'état de la littérature grecque depuis le règne d'Alexandre, 2 vol. 8:o.

Histoire critique du Gnosticisme, 3 vol. 8:o.

De l'influence des moeurs sur les lois, 1 vol. 8.

— a — b —

Akademisk Litteratur Höttermin 1838.

I. Upsala.

Programmer. Tyra af Akademiens Rector Professori och Bibliothekarien, Ordenshistoriografen J. H. Schröder: Wid Minnesfesten öfver Erkebiskop Rosenstein, wid Professor Bergstrands och Prof. Almquist's invigning samt wid Rectoratets nedläggande. Alla åro affattade på en klingande latin och fulla af intereckanta noticer, hämtade ur förtz flora beläsenhet. Det första redogör för Rosensteins förfäder och lemansmomenter; det andra ger wigtiga bidrag till Läkarekonstens historia i Sverige; det tredje berör kristendomens införande i Sverige, kafsenianiska professionens ursprung och uppräknar dem som innehäft denna profektion; den fjerde uppräknar Rectorterna sedan 1572 och redogör för tilldragelser berörande Akademien under denna termin. Utdrag att dessa alla programmer har Uppsala Correspondenten lemnat. Samma förf., som till allas nöje utfört sitt Rectorat, har under löppet af terminen utgivit sitt Minnestal öfwer Jonas Hallenberg, hvilket tillika med sakrikhet, fullständighet och en aldrig hos Professor Schröder uteblivande noggrannhet i uppgifter förenar en oratorisk hältning. Det har med stål blifvit allmänt omtyckt.

Disputationer. Theologiska. *Dissertatio Symbolico-dogmatica Doctrinam ecclesie Lutherana et reformatæ de prædestinatione diversam tractans.* Pro Licentiatura theologicæ af W. E. Norbeck, Docens i Dogmatik och moral. 18 sidd. 4:o. Blott inledning. — *E Theologia naturali Scholasticorum Aphorismi.* Den sediare hälften af en wärterminen utgivnen disputation af J. N. Sehestedt, Th. Licenciat och politices docens. Denna afhandling, framställande och bedömande de wiktigaste Scholastikernas åsikter af den naturliga theologien eller Religionzphilosophien, visar lika mycket lärdom som skarpsinne. Den utgör 65 sidd. 4:o.

* Mähända samma arbete.

Medicin. *Myologiska dissectioner eller afhandling om Muskerna i Menniskokroppen* af Prof. Romanus, 18:de delen. Om Cardialgi af Prof. Hwasser, andra och tredje delen. — Om Skörbjugg af densamma. Första delen.

Filologi. *Pindari Isthmorum ode prima sue* thice reditta af Gil, Cand, Berger, Wermel. En översättning på prosa, som är utan allt wetenskapligt märde, alltså rent af onödig. — *Sophokles Sorgespel* översatta af Prof. Palmblad, fortsättning af en börjad översättning af hela Sophokles. — Caroli M. Agrell Supplementa ad Lex, Syr, Castell, edidit H. G. Lindgren. Detta är ett arbete af Sveriges största nu levande orientalist, som troligen är välkommet i hela Europa. Prof. Lindgren, Upsalas största Orientalist för närvarande, har utgivit det med noter. — *Ex Ibn el Vardii libro, Margarita mirabilium inscripto, caput III, IV, V.* Docenten Tornberg, en ung, från en utrikes resa ej för längden hemkommen, mycket ifråvante orientalist har här fortsatt utgivandet af ett geografiskt manuskript på arabiska, som förvaras på Upsala bibliothek. — *Liber Jonæ suecice redditus et notis philolog. illustratus* af Mag. J. H. W. Steinnordh. Förf. har fört handskriven med en annan af småpropheterna uti: *Vaticinia Joeliæ illustratura disseratio*, hvilken disputation, i synnerhet i noterna, förråder en alltför nära bekantskap med en annan af Mag. J. P. Schoultze: de *Vaticinio Joeliæ*, Ups. 1823, i fall ej detta författare öfver samma falla.

Mathematik. *Principia motuum analyticæ expedita.* Pars I. Af Prof. Jöns Swanberg. — *Chemi. Chemicae præparandi methodi æquationibus explicataæ.* Af Prof. Wallquist. Tolvte parten.

Topografi. *De paroecia Elfskarlebyensi.* Af Mag. J. A. Tranberg. 35 sidd. 8:o. — En ganska innehållsrik afhandling. En intereckant upplysning ger förf. för svenska historien, när han visar, att lagfifter, hvars borttagande från egaren af Johan II medverkade till hans afsättande, tillhört Nils Christerson Wase, ei Sten Christerson Oxenstierna eller Nils Christerson, såsom Dalin, Botin, Geyer trots.

Rättslær.

N:o 2 sp. 5 r. 11 o. står: denne läs denna teknung. — r. 6 n. står: stympat utdrag af Landskristen läs: stympat utdrag af handskriften. — sp. 6 sista rad. står: Benzelli Brefsvexling läs: Sv. Archivum I. 421. — N:o 3 sp. 3 r. 3 n. läs: S. 194. "J. Banér afled d. 10 Apr." Tryckfel för d. 10 Maj. Några uppgifva d. 20 Maj; kanhända enligt nyare stilien? — N:o 5 sp. 2 r. 18 står trenne läs: tvenne — sp. 4 r. 21 n. står: Oubrie läs: Oubril.

Gefle, hos M. P. Landin.